

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2012

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 3 ΩΡΕΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 18 ΜΑΪΟΥ 2012

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ**

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2012

Μάθημα: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Παρασκευή, 18 Μαΐου 2012

8:30 π.μ. – 11:30 π.μ.

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΟΚΤΩ (8) ΣΕΛΙΔΕΣ

**Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από τέσσερα (4) μέρη.
Να απαντήσεις σε όλα τα ερωτήματα.**

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

(20 μονάδες)

Να αναγεννηθεί η σχέση δασκάλου-μαθητή

Η δίψα για γνώση και η λαχτάρα για κατανόηση αποτελούν μια μοναδική μάχη και ένα εξαιρετικό ιδεώδες στη ζωή του ανθρώπου, αποτελούν μια αυξανόμενη δύναμη που **πηγάξει** από την ίδια τη ζωή. Κάτω από αυτό το πρίσμα, ο ρόλος του δασκάλου ήταν και παραμένει κυρίαρχος. Κατά συνέπεια, μια κοινωνία που δεν τιμά τους δασκάλους της είναι ελαττωματική και ο δάσκαλος που δεν **αντιλαμβάνεται** το ρόλο του στη **διαμόρφωση** της εθνικής κουλτούρας παύει να είναι λειτουργός.

Το προνόμιο του δασκάλου, κατά τον G. Steiner, είναι: να **αφυπνίζει** σ' ένα άλλο ανθρώπινο πλάσμα δυνάμεις και όνειρα που είναι πέρα από τα δικά του, να παρακινεί τους άλλους να αγαπήσουν αυτά που εκείνος αγαπάει και να κάνει το εσωτερικό του παρόν δικό τους μέλλον.

Το να διδάσκεις με μεράκι σημαίνει να αφυπνίζεις στο μαθητή την αμφιβολία και να τον προγυμνάξεις για τη διαφωνία. Άλλωστε, η δημοκρατία είναι θεσμοθετημένη αμφισβήτηση και διαπλάθεται μέσα από την αγωγή του πολίτη, προσηλωμένη στο δημοκρατικό ιδεώδες που **βασίζεται** στο διάλογο και τη διαφωνία. Ο σφυγμός της διδασκαλίας είναι κατεξοχήν η ικανότητα να πείσεις, υιοθετώντας το διάλογο και ενισχύοντας την άλλη άποψη. Ο δάσκαλος δεν πρέπει να ξεχνάει ότι απευθύνεται στη νόηση, στη φαντασία, στο νευρικό σύστημα και στον εσωτερικό κόσμο του μαθητή του. Συνεπώς καθετί είναι αντικείμενο διδασκαλίας γιατί παρέχει τροφή στη σκέψη. Η γνήσια διδασκαλία σημαίνει ξύπνημα και ξάνοιγμα του νου και δεν μπορεί να υπάρξει κοινωνικό ή οικογενειακό σύστημα χωρίς διδασκαλία.

Στην πατρίδα μας ο σεβασμός στο δάσκαλο είναι μια **ξεπερασμένη** αξία και οι συμπεριφορές των μαθητών στην τυπική εκπαίδευση δίνουν το χαρακτήρα της εποχής μας, που δεν είναι τίποτε άλλο από «εποχή της ανευλάβειας». Γιατί συμβαίνει αυτό; Η

απομάκρυνση από την πατριαρχική σχέση δασκάλου-μαθητή είναι ένας λόγος. Η ανώριμη πολιτικοποίηση των μαθητών, τα ΜΜΕ, η απελευθέρωση και το ξεθώριασμα των αξιών της κοινωνίας μας συμπληρώνει το μαθησιακό περιβάλλον της ανευλάβειας.

Οι συμπεριφορές της κοινωνίας μας ενσωματώνονται και στην εκπαιδευτική διαδικασία, χωρίς να αφήνουν ανεπηρέαστο και το δάσκαλο. Το αποτέλεσμα είναι εμφανές: το μεράκι στην αποστολή του, σιγά-σιγά, να αποτελεί «απολεσθέν θέλυτρο». Έτσι το δίπολο δάσκαλος-μαθητής υπόκειται στην αλλοίωση της σχέσης που είχε σφυρηλατηθεί εδώ και αιώνες, με τα θετικά και τα αρνητικά της στοιχεία. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι την ιστορία της σχέσης δασκάλου-μαθητή τη σκιάζει και ανυπακοή και προδοσία, και από τα δύο μέρη. Πάντως, όσον αφορά στην αφομοίωση της ηθικής στάσης, μόνο η πραγματική ζωή του δασκάλου μπορεί να αποτελέσει το παράδειγμα.

Τα πράγματα έχουν αλλάξει δραματικά. Άλλοτε, η μνήμη θεωρούνταν (και είναι) η μητέρα των Μουσών, το ανθρώπινο χάρισμα που καθιστά εφικτή κάθε μάθηση. Σήμερα ζούμε την εποχή του διαδικτύου που αντιστρατεύεται τη μνήμη. Για τις νέες μορφές μάθησης, που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες, δεν έχουν θέση η πίστη και η προδοσία, η αγάπη και η εξέγερση. Όλα συμβάλλουν στην απώθηση της γοητείας της σκέψης, δηλαδή το να μεταφράζεις την ύπαρξη σαν απεριόριστη ροή σκέψης.

Η αναγέννηση της σχέσης δασκάλου-μαθητή, σε μια εποχή μετάβασης στην οποία έχει εισέλθει η κοινωνία μας, είναι αναγκαία για τη **διαμόρφωση** της νέας κουλτούρας που θα ενσωματώνει το παλιό, θα κατανοεί το καινούργιο και θα έχει ανοικτό το βλέμμα σε ένα μέλλον προσδοκιών.

Το ερώτημα που κυριαρχεί είναι: η χαρισματική αίγλη του εμπνευσμένου δασκάλου θα αντέξει στο χρόνο; Η απάντηση, κατά την άποψή μου, είναι ναι, τόσο στις αίθουσες διδασκαλίας όσο και σε όλες τις **εκφάνσεις** της πολιτικής πράξης. Οι πολιτικοί ηγέτες έχουν ρόλο παιδευτικό, τόσο με το λόγο όσο και με τις στάσεις τους για το «κοινό καλό». Αρκεί να κατανοήσουν ότι η διδασκαλία είναι μια ανοιχτή πρόσκληση στη διορθωτική διαφωνία.

Χρήστος Β. Μασσαλάς, Καθηγητής - π. Πρύτανης Παν. Ιωαννίνων,

Εφημερ. *Το Βήμα*, 24/4/2012 (διασκευή)

Ερωτήσεις:

A1.

Για την προετοιμασία μιας ομαδικής εργασίας στο μάθημα Έκφραση-Έκθεση διάβασες το παραπάνω κείμενο. Να γράψεις περίληψη του κειμένου αυτού (**120-150 λέξεις**) με την οποία θα ενημερώσεις για το περιεχόμενό του τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας σου.

(8 μονάδες)

Μονάδες περιεχομένου: 6

Αναμένεται ότι οι μαθητές θα αναφερθούν σε κάποια από τα εξής σημεία:

- Η δίψα για γνώση είναι σύμφυτη με την ανθρώπινη ζωή
- Ο ρόλος του δασκάλου
- Στοιχεία εμπνευσμένης διδασκαλίας (μεράκι, αφύπνιση της αμφιβολίας, προγύμναση της διαφωνίας, δημοκρατία – αμφισβήτηση – διάλογος – πειθώ)
- Ξεπερασμένη αξία ο σεβασμός στο δάσκαλο - «εποχή της ανευλάβειας»
- Αλλοίωση της παραδοσιακής σχέσης δασκάλου-μαθητή
- Αλλαγή στον τρόπο και στα μέσα διδασκαλίας σήμερα
- Ανάγκη διαμόρφωσης νέας κουλτούρας
- Η αντοχή στο χρόνο της χαρισματικής αίγλης του εμπνευσμένου δασκάλου

Μονάδες Δομής-Έκφρασης: 2

- Χρήση συνδετικών λέξεων –αλληλουχία-συλλογιστική του κειμένου
Αν ο μαθητής απλώς αντιγράφει σημεία του κειμένου και τα αραδιάζει ασύνδετα, παίρνει 0 μονάδες στη δομή
- Χρήση κατάλληλου λεξιλογίου-σύνταξη

A2.

(α) Πώς αιτιολογεί ο δοκιμογράφος την άποψή του ότι βρισκόμαστε στην «εποχή της ανευλάβειας»;

Κατά το δοκιμογράφο η «εποχή της ανευλάβειας» είναι αποτέλεσμα:

- της απομάκρυνσης από την πατριαρχική σχέση δασκάλου-μαθητή.
- της ανώριμης πολιτικοποίησης των μαθητών
- των ΜΜΕ
- της απελευθέρωσης και του ξεθωριάσματος των αξιών της κοινωνίας μας

(4x0.5 =2 μονάδες)

(β) Να αναπτύξεις σε **60-80 λέξεις** το νόημα του αποσπάσματος που ακολουθεί:

«Το ερώτημα που κυριαρχεί είναι: η χαρισματική αίγλη του εμπνευσμένου δασκάλου θα αντέξει στο χρόνο; Η απάντηση, κατά την άποψή μου, είναι ναι, τόσο στις αίθουσες διδασκαλίας όσο και σε όλες τις εκφάνσεις της πολιτικής πράξης. Οι πολιτικοί ηγέτες έχουν ρόλο παιδευτικό, τόσο με το λόγο όσο και με

τις στάσεις τους για το «κοινό καλό». Αρκεί να κατανοήσουν ότι η διδασκαλία είναι μια ανοιχτή πρόσκληση στη διορθωτική διαφωνία».

Ενδεικτική απάντηση:

Ο χαρισματικός δάσκαλος θα αντέξει στο χρόνο και στις όποιες κοινωνικές διαφοροποιήσεις. Προσφέρει στους νέους αγωγή και γίνεται πρότυπο προς μίμηση, όπως και οι πολιτικοί. Έχουν κι αυτοί παιδευτική αποστολή που καθορίζεται από τη στάση τους απέναντι στα πολιτικά και κοινωνικά δρώμενα. Αρκεί να κατανοήσουν όλοι ότι η διδασκαλία είναι αποτελεσματική, όταν ασκείται δημοκρατικά, σεβόμενη το διάλογο και τη διαφωνία στοχεύοντας στην επίτευξη διορθωτικών αλλαγών.

(4 μονάδες)

A3.

«Τα πράγματα έχουν αλλάξει δραματικά. Άλλοτε, η μνήμη θεωρούνταν (και είναι) η μητέρα των Μουσών, το ανθρώπινο χάρισμα που καθιστά εφικτή κάθε μάθηση. Σήμερα ζούμε την εποχή του διαδικτύου που αντιστρατεύεται τη μνήμη. Για τις νέες μορφές μάθησης, που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες, δεν έχουν θέση η πίστη και η προδοσία, η αγάπη και η εξέγερση. Όλα συμβάλλουν στην απώθηση της γοητείας της σκέψης, δηλαδή το να μεταφράζεις την ύπαρξη σαν απεριόριστη ροή σκέψης».

Αφού μελετήσεις την πιο πάνω παράγραφο:

α) Να αναφέρεις τα δομικά της στοιχεία γράφοντας και τα σχετικά χωρία του κειμένου.

β) Να γράψεις, δικαιολογώντας την απάντησή σου, τον τρόπο ανάπτυξης της πιο πάνω παραγράφου.

α) Δομικά στοιχεία της παραγράφου:

Θεματική πρόταση: Τα πράγματα έχουν αλλάξει δραματικά.

Λεπτομέρειες-σχόλια: Άλλοτε, η μνήμη ... η εξέγερση.

Πρόταση κατακλείδα: Όλα συμβάλλουν ... ροή σκέψης

(3x1=3 μονάδες)

β) Τρόπος ανάπτυξης της παραγράφου:

Αναφορά (1 μονάδα): Αντίθεση – Σύγκριση

Δικαιολόγηση (2 μονάδες): Άλλοτε... Σήμερα...

Σημείωση: Δεκτή ως απάντηση και η αιτιολόγηση, νοουμένου ότι τεκμηριώνεται.

(1+2=3 μονάδες)

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΓΛΩΣΣΑ**(10 μονάδες)**

B1. Να αντικαταστήσεις την καθεμιά από τις υπογραμμισμένες λέξεις των πιο κάτω φράσεων με μια συνώνυμή της, έτσι ώστε να μην αλλάξει το νόημα των φράσεων ούτε ο γραμματικός τύπος των λέξεων:

- ο σεβασμός στο δάσκαλο είναι μια ξεπερασμένη αξία

απαρχαιωμένη, απηρχαιωμένη, παρωχημένη, ξεθωριασμένη, τετριμμένη, πεπαλαιωμένη, παρελθούσα

- το αποτέλεσμα είναι εμφανές

φανερό, ολοφάνερο, προφανές, πρόδηλο, ξεκάθαρο, αυτονόητο, ορατό, καταφανές, έκδηλο, κατάδηλο, αυτόδηλο, πασιδηλο, πασιφανές, εξόφθαλμο, ευδιάκριτο, οφθαλμοφανές

- σε όλες τις εκφάνσεις της πολιτικής πράξης

εκφράσεις, πλευρές, όψεις, εκδηλώσεις, πτυχές, μορφές, παραμέτρους

(3x1=3μονάδες)

B2. (α) Να αναλύσεις τις πιο κάτω λέξεις στα συνθετικά τους μέρη και

(β) να σχηματίσεις με το δεύτερο συνθετικό τους, μια νέα σύνθετη λέξη:

- διαμόρφωση: **διά + μόρφωση/μορφώνω/μορφή**

παραμόρφωση, επιμόρφωση, συμμόρφωση, αναμόρφωση, αναμορφωτήριο, μορφοποιώ, μορφοποίηση, μορφολογία, όμορφος, άμορφος, δύσμορφος, ...

- αφυπνίζει: **από + ύπνος/υπνώτω**

άυπνος, αϋπνία, ξάγρυπνος, ξαγρυπνώ, έξυπνος, εξυπνάδα, υπνοβάτης, υπνόσακκος, υπνοπαιδεία, υπνοδωμάτιο, υπνοθεραπεία, ενύπνιον, αγρυπνία, επαγρύπνηση, υπνοβασία, υπνοφόρος, ξυπνώ, ξυπνητήριο, ...

(2+2=4 μονάδες)

B3. Να γράψεις:

(α) ένα παράγωγο ουσιαστικό και

(β) ένα παράγωγο επίθετο για το καθένα από τα πιο κάτω ρήματα:

- πηγάζει

- βασίζεται

- αντιλαμβάνεται

Να τοποθετήσεις τις απαντήσεις σου σε πίνακα που θα σχηματίσεις στο τετράδιό σου, όπως είναι αυτός που παρατίθεται:

ΡΗΜΑ	ΠΑΡΑΓΩΓΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΠΑΡΑΓΩΓΟ ΕΠΙΘΕΤΟ
<i>πηγάζει</i>	πηγή, πηγάδι, πηγαδάκι, πηγαδάς	πηγαίος, πηγαδίσιος
<i>βασίζεται</i>	βάση, βασιμότητα, βασικότητα	βασικός, βάσιμος
<i>αντιλαμβάνεται</i>	αντίληψη, αντιλαβή, αντιληπτικότητα, αντιλήπτωρ	αντιληπτικός, αντιληπτός αντιληπτέος, αντιλήψιμος

(3 μονάδες)

ΜΕΡΟΣ Γ΄: ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

(40 μονάδες)

Έχεις επιλεγεί να εκπροσωπήσεις την Παγκύπρια Συνομοσπονδία Μαθητών σε ειδική συνεδρία της Επιτροπής Παιδείας της Βουλής. Γενικό θέμα της συνεδρίας είναι το «Δημοκρατικό και Ανθρώπινο Σχολείο». Αφού παρουσιάσεις τις σκέψεις σου για ένα Δημοκρατικό και Ανθρώπινο Σχολείο, να καταθέσεις τις απόψεις σου για την αξία του **διαλόγου**, της **αμφισβήτησης** και της **διαφωνίας** στο χώρο της εκπαίδευσης.

(450-500 λέξεις)

Σημείωση: Δεν επιτρέπεται να αναφέρεις το όνομά σου ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο που μπορεί να αποκαλύψει άμεσα ή έμμεσα την ταυτότητά σου.

A. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ (12 μονάδες)

Πρόλογος:	1.5 μονάδες
Κύριο μέρος:	9 μονάδες
Επίλογος:	1.5 μονάδες

Ενδεικτικά σημειώνονται τα ακόλουθα:

1. Δημοκρατικό και ανθρώπινο σχολείο

- Ανθρωποκεντρικός χαρακτήρας του σχολείου
- Καλλιέργεια ηθικών αξιών (δικαιοσύνη, αλληλεγγύη, ισότητα, κ.λ.π.)
- Εγκατάλειψη του αυταρχικού μοντέλου σχολείου/διδασκαλίας
- Δημοκρατικοποίηση της παιδαγωγικής – διδακτικής διαδικασίας και των παιδαγωγικών σχέσεων (π.χ. δασκάλου – μαθητή)
- Αξιοποίηση πολλαπλών πηγών πληροφορίας/γνώσης
- Δημοκρατικές διαδικασίες στην οργάνωση/λειτουργία του σχολείου
- Ελεύθερη και απρόσκοπτη διακίνηση ιδεών - σεβασμός της αντίθετης άποψης, ανεκτικότητα
- Καλλιέργεια της εθνικής κουλτούρας και σεβασμός προς τις άλλες
- Ένταξη όλων των παιδιών- Ισότητα ευκαιριών
- Σεβασμός της διαφορετικότητας: πλουραλισμός (πολιτιστικός, γλωσσικός, θρησκευτικός κ.λ.π.)
- Καλλιέργεια δεξιοτήτων, στάσεων, συμπεριφορών
- Προώθηση της αυτενεργού και δημιουργικής μάθησης, καλλιέργεια της κριτικής σκέψης
- Σχολείο ανοικτό στην κοινωνία (Γονείς/Οργανωμένα σύνολα, Τοπική Αυτοδιοίκηση)
- Σεβασμός των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων απ' όλους τους φορείς της εκπαίδευσης (εκπαιδευτικούς, γονείς, μαθητές).
- Παροχή υγιών προτύπων δημοκρατικής συμπεριφοράς/δράσης
- ...

2. Διάλογος, Διαφωνία, Αμφισβήτηση

- **Ο διάλογος** ως διαδικασία καλλιεργεί τη σχέση **θέσης – αντίθεσης – σύνθεσης (διαλεκτική σχέση)** που είναι απαραίτητο συστατικό της δημοκρατίας και θεμελιακή προϋπόθεση δημοκρατικότητας της σχολικής μονάδας και του εκπαιδευτικού συστήματος γενικότερα.
- **Η διαφωνία** στη διδακτική πράξη και τη διαδικασία της μάθησης ευρύτερα, καταξιώνει τη δημοκρατικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος και προάγει την επιστημονική γνώση και την πρόοδο. Πρόκειται στην πραγματικότητα για μια γόνιμη και δημιουργική αντιπαράθεση ιδεών, που δίνει προσθετική αξία στην αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού έργου.
- **Η αμφισβήτηση**, γνώρισμα της νεανικής ψυχής, μπορεί να γίνει και αφετηρία προόδου της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αν αξιοποιηθεί ορθολογικά στη διδακτική πράξη. Η αυθεντία του δασκάλου δεν είναι μόνο ανεπίκαιρη και παρωχημένη αλλά αποτελεί και ανασταλτικό παράγοντα για την αποτελεσματικότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Β. ΔΟΜΗ (12 μονάδες)

- Εξωτερικά στοιχεία (πρόλογος, κύριο θέμα, επίλογος): 2 μονάδες
- Δομή αποδεικτικού λόγου (θέση, υποστήριξη, συμπεράσματα): 4 μονάδες
- Δομή παραγράφων: 2 μονάδες
- Αλληλουχία ιδεών και σύνδεσή τους: 4 μονάδες
- Υπέρβαση ορίου λέξεων: κάθε 100 λέξεις αφαιρείται 1 μονάδα
- Επανάληψης ιδεών-θέσεων: Για κάθε επανάληψη αφαιρείται 1 μονάδα.

Γ. ΕΚΦΡΑΣΗ (12 μονάδες)

- Σαφήνεια – σύνταξη: 5 μονάδες
- Ακριβολογία – επιλογή κατάλληλου λεξιλογίου: 5 μονάδες
- Ύψος ανάλογο του κειμενικού είδους: 2 μονάδες

Δ. ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ (4 μονάδες)

Ορθή χρήση γραμματικών κανόνων. Για κάθε 5 ορθογραφικά / γραμματικά λάθη αφαιρείται 1 μονάδα.

ΜΕΡΟΣ Δ΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ - ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ**(30 μονάδες)**

Να μελετήσεις τα παρακάτω κείμενα και να απαντήσεις στο τετράδιό σου σε όλες τις ερωτήσεις που ακολουθούν:

Δ1. Στρατής Τσίρκας, Αριάγνη (απόσπασμα)

«Η Αριάγνη τον κοιτούσε με τα μαύρα μάτια της και δεν έλεγε τίποτα. Μάτια που σε κοιτούνε και δε σαλεύουνε. Μάτια που μαλώνουνε. Η βροχή δυνάμωσε κι ο κόσμος σκοτεινίασε. Το παιδί με την προβιά. Θα του κόψει τουλάχιστο να χωθεί σε καμιά πόρτα να μη βρέχεται; Αχ παιδί μου Σταμάτη, αχ Καλλιόπη και Ουρανία, αχ κύρη τους εσύ που τους τα έμαθες αυτά. Γιατί γουμάρια; Γιατί κουρμπάτσι; Εκεί που είναι ο πόνος κι ο ιδρώτας και τα δάκρυα, εκεί δεν είναι ο άνθρωπος; Γιατί λοιπόν σκάβετε ένα χαντάκι και χωρίζετε; Πού θα σας βγάλουν αυτά τα μυαλά; Τρέμω. Θα 'θελα να μη ζω. Να μη δούνε τα μάτια μου. Θα έρθει μέρα. Βλέπω κόσμο να στριμώχνεται στις προκουμαίες με βουνά γύρω τους τις βαλίτσες και τους μπόγους και τα στρώματα. Και πίσω τους τάφοι γονιών, προγόνων, τάφοι μικρών παιδιών αφημένοι στο έλεος του Θεού. Δίχως καντήλι, δίχως έναν κουβά νερό να ξεδιψάσουν τα κόκαλά τους. Κι όλο το μόχθο, τις γιορτές, τις αγκούσες*, πενήντα, ογδόντα, εκατό χρόνων, να θαρρείτε πια πως τις παίρνετε μαζί σας γιατί καρφώσατε όπως όπως σε σανιδένια μπατάλικα σεντούκια τα έπιπλα και το ρουχισμό και τα σκεύη σας και τίποτε θυμητικά μικροπράγματα. Και θα νομίζετε πως μια και κουβαλήσατε τα πράγματα σώσατε μαζί τους τη χαρά και τους έρωτες και τις ελπίδες και τα μεθύσια. Μόνο άψυχα πράγματα που κάποτε σταθήκαν μάρτυρες. Θα τα στήσετε κάτω από άλλον ουρανό και θα δείτε πως δε σας μιλούν, δε θα σας λένε αυτά που περιμένετε. Γιατί θα τα ζεσταίνουν άλλα χνώτα, άλλα βλέμματα, άλλες φωνές. Μη χάνεστε κι ακούστε που σας λέω. Μια ζωή που έζησες, την έζησες, δεν τη βρίσκεις αλλού. Γιατί την έζησες μέσα σε μυρουδιές, μέσα σε φώτα, μέσα σε ήλιους και βροχές, μέσα σ' ανθρώπους. Κι αυτά όλα θα μένουν πίσω σου και θα τ' αναζητάς. Θα τριγυρίζετε σαν άταφοι νεκροί που ζητούν ένα λάκκο να πέσουν μέσα να ξεκουραστούν. Και τα γουμάρια και το κουρμπάτσι θα βρίσκονται πίσω σας μίλια και σεις πια μήτε θα τα θυμόσαστε. Εγώ, θα λέτε, να ξεραθεί το στόμα μου αν είπα ποτέ τέτοιο λόγο. Μα τον είπατε, είναι γραμμένος στον αέρα, πάνω στους τοίχους των σπιτιών, μέσα στις φυλλάδες που βγάzaτε. Και τούτοι οι άνθρωποι, όσο πονετικοί κι αν είναι, πώς θέτε να τον ξεχάσουνε; Θα τον θυμούνται και θα σας τον θυμίζουνε και σεις θα μετανοιώνετε πικρά. Γι' αυτό σας λέω μη, μη όσο είναι καιρός.»

* *αγκούσα* = *στεναχώρια*

Ερωτήσεις:

I. «Η Αριάγνη στο συγκεκριμένο απόσπασμα λειτουργεί προφητικά». Να τεκμηριώσεις την πιο πάνω θέση με αναφορές στο απόσπασμα.

Η Αριάγνη, στον εσωτερικό μονόλογό της, λειτουργεί ως φωνή της συνείδησης, προφητικά. Προβλέπει τον εκτοπισμό των Ελλήνων της Αλεξάνδρειας από την Αίγυπτο και σαν σε όραμα περιγράφει σκηνές καταστροφής. Τα στοιχεία που αποδεικνύουν πως ο λόγος της είναι προφητικός είναι από το σημείο «Τρέμω. Θα 'θελα να μη ζω» ως το τέλος του αποσπάσματος.

(4 μονάδες)

II. (α) Πώς λειτουργούν για την Αριάγνη τα άψυχα αντικείμενα που αναφέρει στο μονόλογό της;

Στον εσωτερικό μονόλογό της η ηρωίδα αναφέρεται στα άψυχα αντικείμενα (σανιδένια μπατάλικά σεντούκια, έπιπλα, σκεύη, ρουχισμός, θυμητικά) και τονίζει πως αυτά δεν έχουν καμιά αξία, όταν απομακρυνθούν από το χώρο όπου υπήρξαν. Τα αντικείμενα αυτά έχουν «ζωή» μόνο εκεί · στο χώρο στον οποίο οι άνθρωποι τα έχουν συνδέσει με την τότε ζωή και τις αναμνήσεις τους.

(4 μονάδες)

(β) Από τις σκέψεις της Αριάγνης πηγάζει ένα βαθύ ανθρωπιστικό μήνυμα. Να το εντοπίσεις και να το σχολιάσεις.

Γιατί γουμάρια; Γιατί κουρμπάτσι; Εκεί που είναι ο πόνος κι ο ιδρώτας και τα δάκρυα, εκεί δεν είναι ο άνθρωπος; Γιατί λοιπόν σκάβετε ένα χαντάκι και χωρίζεστε;

Ισότητα, αδελφσύνη, αλληλεγγύη, κοινός ο πόνος και ο ιδρώτας, δεν πρέπει να υπάρχουν διακρίσεις και καταπίεση των αδυνάτων από τους δυνατούς.

Ταύτιση της ηρωίδας με τους αδύνατους, συμπόνια, ...

(4 μονάδες)

Δ2. Κ. Π. Καβάφης, *Η Πόλις*

Είπες· «Θα πάγω σ' άλλη γη, θα πάγω σ' άλλη θάλασσα.
Μια πόλις άλλη θα βρεθεί καλλίτερη από αυτή.
Κάθε προσπάθειά μου μια καταδίκη είναι γραφτή·
κι είν' η καρδιά μου – σαν νεκρός – θαμμένη.
Ο νους μου ως πότε μες στον μαρασμόν αυτόν θα μένει.
Όπου το μάτι μου γυρίσω, όπου κι αν δω
ερείπια μαύρα της ζωής μου βλέπω εδώ,
που τόσα χρόνια πέρασα και ρήμαξα και χάλασα».

Καινούριους τόπους δεν θα βρεις, δεν θα 'βρεις άλλες θάλασσες.
Η πόλις θα σε ακολουθεί. Στους δρόμους θα γυρνάς
τους ίδιους. Και στες γειτονιές τες ίδιες θα γερνάς·
και μες στα ίδια σπίτια αυτά θ' ασπρίζεις.
Πάντα στην πόλι αυτή θα φθάνεις. Για τα αλλού – μη ελπίζεις –
δεν έχει πλοίο για σε, δεν έχει οδό.
Έτσι που τη ζωή σου ρήμαξες εδώ
στην κώχη τούτη τη μικρή, σ' όλην την γη την χάλασες.

Κ. Π. Καβάφης, *Απολείπειν ο θεός Αντώνιον*

Σαν έξαφνα, ώρα μεσάνυχτ' ακουσθεί
αόρατος θιάσος να περνά
με μουσικές εξαίσιες, με φωνές –
την τύχη σου που ενδίδει πια, τα έργα σου
που απέτυχαν, τα σχέδια της ζωής σου
που βγήκαν όλα πλάνες, μη ανωφέλετα θρηνήσεις.
Σαν έτοιμος από καιρό, σα θαρραλέος,
αποχαιρέτα την, τήν Αλεξάνδρεια που φεύγει.
Προ πάντων να μη γελασθείς, μην πεις πως ήταν
ένα όνειρο, πως απατήθηκεν η ακοή σου·
μάταιες ελπίδες τέτοιες μην καταδεχθείς.
Σαν έτοιμος από καιρό, σα θαρραλέος,
σαν που ταιριάζει σε που αξιώθηκες μια τέτοια πόλι,
πλησίασε σταθερά προς το παράθυρο,
κι άκουσε με συγκίνησιν, αλλ' όχι
με των δειλών τα παρακάλια και παράπωνα,
ως τελευταία απόλαυσι τους ήχους,
τα εξαίσια όργανα του μυστικού θιάσου,
κι αποχαιρέτα την, τήν Αλεξάνδρεια που χάνεις.

Δ2.

I. «Βασικός θεματικός άξονας των ποιημάτων «Η Πόλις» και «Απολείπειν ο θεός Αντώνιον» του Κ.Π. Καβάφη είναι η αποτυχία και η ήττα των πρωταγωνιστών τους.» Τι τους προτρέπει να κάνουν και από τι τους αποτρέπει ο ποιητής; Τεκμηριώστε την απάντησή σας κάνοντας αναφορές σε συγκεκριμένους στίχους και από τα δύο ποιήματα.

Οι πρωταγωνιστές των δύο ποιημάτων είναι και οι δύο αποτυχημένοι· έχουν υποστεί την ήττα στην προσωπική τους ζωή.

Στο ποίημα «Η Πόλις» ο ποιητής προτρέπει τον αποτυχημένο πρωταγωνιστή να συνειδητοποιήσει την ήττα του· να την αποδεχτεί. Επίσης τον καλεί να αντιληφθεί πως η αλλαγή έρχεται πάντα εκ των έσω και όχι με την μετατόπιση, την αλλαγή του τόπου. Τον αποτρέπει από την ψευδαίσθηση πως η αλλαγή του χώρου θα φέρει και την αλλαγή στη ζωή του.

Στο ποίημα «Απολείπειν ο θεός Αντώνιον» ο πρωταγωνιστής, εξαιρετικός αλλά αποτυχημένος, παροτρύνεται από τον ποιητή, λίγο πριν έρθει το τέλος, να εκτιμήσει με συγκίνηση τα όσα του πρόσφερε η ζωή. Τον παροτρύνει ακόμη να αποχαιρετήσει τη ζωή του με θάρρος και αξιοπρέπεια. Ο ποιητής τον αποτρέπει από τις παρακλητικές ικεσίες και τις ψευδαισθήσεις.

(8 μονάδες)

II. «Στο ποίημα “Απολείπειν ο θεός Αντώνιον” ο Κ.Π. Καβάφης λειτουργεί ως ποιητής-σκηνοθέτης». Αφού μελετήσεις το ποίημα, να εντοπίσεις δύο θεατρικά στοιχεία κάνοντας αναφορά σε συγκεκριμένους στίχους.

- Πόλις (ως θεατρικό αναλόγιο)
- αόρατος θίασος
- μουσικές εξαίσιες, φωνές
- σκηνοθετικές οδηγίες: *οι προτροπές μη ανωφέλετα θρηνήσεις, να μην γελασθείς, αποχαιρέτα την Αλεξάνδρεια, ...»*
- πλησίασε σταθερά προς το παράθυρο κι άκουσε με συγκίνησιν
- εξαίσια όργανα του μυστικού θιάσου
- εσύ (β' πρόσωπο)
- σκηνικός χώρος (π.χ. δωμάτιο)
- «σκηνικά καθοδηγημένος χώρος»
- μεσάνυχτα

- θεατρικός μονόλογος
- πρωταγωνιστής
- έντονη εικονοπλασία
- δραματικότητα
- κίνηση
- θεατρική αναπαράσταση

(4 μονάδες)

Δ3. Δημήτρης Χατζής, «Το διπλό βιβλίο»

[...]

«Γι' αυτόν, λοιπόν, δεν έμενε τίποτα – και μήτε κι ο θάνατος. Αυτή ήταν η δική του η τιμωρία. Ο απόηχος της μεγάλης τρικυμίας έφτανε λίγο κι ως το κελί του. Νικήθηκαν – δεν έμεινε τίποτα. Η γενιά του ακέρια νικήθηκε – τέλος.

Αυτό το τέλος δούλεψε μέσα του μέρα και νύχτα – είταν έτοιμος πια, όπως η θεία του το πρόβλεψε. Ένας άνθρωπος που του κλέψαν το θάνατο και του κλέψανε και το δικαίωμα να πεθάνει. Η ελπίδα έγινε μέσα του το ίδιο με προδοσία. Μια τελευταία πράξη χρειαζόταν ακόμα. Η αναγνώριση της ήττας, η ομολογία κ' η διακήρυξη – η επικύρωση. Σαν έσχατη δική του ταπείνωση – μια περηφάνια σχεδόν – να την ορίζει ακόμα μονάχος, να ορίζει ο ίδιος την πτώση του – αυτή τουλάχιστον – μέσα στη συντριβή και την ήττα.»

Ερώτηση:

1. Πώς αντιλαμβάνεται το θέμα της προσωπικής του ήττας ο ήρωας στο συγκεκριμένο απόσπασμα;

(6 μονάδες)

Ενδεικτικά σημεία της απάντησης:

- Ο ήρωας στερήθηκε, εξαιτίας των περιστάσεων, ακόμα και το δικαίωμά του να πεθάνει
- Έχασε κάθε ελπίδα, συντρίφτηκε, ταπεινώθηκε
- Δεν του απέμεινε παρά μόνο η αποδοχή της ήττας, ακολουθώντας τη μοίρα της γενιάς του
- Κράτησε όμως το έσχατο δικαίωμα · να ορίσει ο ίδιος την πτώση του

--ΤΕΛΟΣ--